

Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет

Кафедра політології



КАФЕДРА  
ПОЛІТОЛОГІЇ  
ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Політичні партії і вибори:  
українські та світові практики

Випуск 5

Збірник статей і тез за результатами п'ятої міжнародної наукової конференції кафедри політології «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Швеდი) від 28 листопада 2020 року

Львів  
2021

УДК 329:324(477+100)(063)  
А 3 П 504

*Рекомендовано Вченою радою  
Львівського національного університету імені Івана Франка,  
протокол № 16/6 від 30 червня 2021 р.*

*Рецензенти:*

*Бабкіна О.В.* – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

*Бортніков В.І.* – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки;

*Климончук В.Й.* – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника.

**Політичні партії і вибори: українські та світові практики:** зб. ст. і тез за результатами п'ятої міжнародної наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведи) від 28 листопада 2020 року / за ред. Анатолія Романюка і Віталія Литвина. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. – Вип. 5. – 388 с.

ISBN 978-617-10-0647-8

У збірнику представлено наукові статті і тези виступів учасників п'ятої міжнародної наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові практики», присвяченої питанням розвитку партій та виборів і вкотре проведеної для вшанування пам'яті Юрія Романовича Шведи – українського партолога й псефолога.

Збірник статей та тез наукової конференції організовано секційно – відповідно до секцій проведеної міжнародної конференції. Загалом у збірнику висвітлено проблематику політичних наслідків й особливостей регіонального виборчого процесу в Україні, особливо в контексті місцевих виборів у 2020 р., а також особливостей регіональних виборчих кампаній і партійної політики у світі. Збірник буде цікавим для політологів і всіх тих, хто цікавиться вивченням партійно-електоральної політики та регіоналізму тощо.

**УДК 329:324(477+100)(063)**

ISBN 978-617-10-0647-8

Наталія Ротар  
*доктор політичних наук,  
професор кафедри політології та державного управління,  
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

### **Політичні партії vs електоральні «політичні машини» у виборчому процесі до органів місцевого самоврядування (на прикладі Чернівецької області)**

Проведення виборів до органів місцевого самоврядування в Україні за партійним принципом неодноразово було предметом наукових дискусій та знаходило як прихильників, так і непримиренних опонентів. Їх позиції зближує теза про те, формування інститутів місцевого самоврядування за партійним принципом суттєво змінило як характер виборів, так і формат партійної системи України та актуалізувало проблеми: по-перше, сутності інституту політичних партій у локальному вимірі; по-друге, мотивації та характеру електорального вибору.

Результати двох останніх виборів до органів місцевого самоврядування та поширення практики створення регіональних й локальних політичних проєктів у форматі політичних партій, вплив яких не виходить за межі конкретного регіону, спрямовує дослідницький інтерес до предметного вивчення даного явища та ретроспективного пошуку подібного явища у політичній практиці інших країн. Одним з таких кейсів є кейс політичних машин, що виникли та функціонували у форматі політичних партій на рівні локальної політики в США (Бостон, Чикаго, Нью-Йорк та інші) рубежу XIX–XX ст. коли в та інших американських містах.

Словосполучення «політичні машини» виникло не як наукове поняття, а як семантичний публіцистичний конструкт, за допомогою якого здійснювалося означення конкретних політичних груп – груп впливу або тиску, інкорпорованих до системи локальної представницької влади американських міст у формі політичних партій, що вдавалися до практики уникнення звітності під час процесу виборів та виборчих процедур [15]. Згодом, в політичній науці сформувався відповідний концепт, ядром якого стало позиціонування політичних машин як стабільно функціонуючих, організаційно спроможних політичних організацій, метою яких є не виборення, а фактична купівля електоральних голосів в умовах відносно високого рівня політичної конкуренції [16; 18]. Метафора політичної машини була покликана відобразити функціональну технологічність обміну між виборцями та кандидатами («завданням політичної машини є конвертація благ, що надаються виборцям за допомогою клієнтелістського обміну» [12]) та вказувала на те, що політичні

машини є таким форматом локальних політичних організацій, які «здатні приносити голоси з механічною регулярністю» [22].

Більшість концептуальних досліджень щодо політичних машин як локальної форми політичних партій була написана до кінця 1980-х рр. Проте, констатація функціонування подібного явища в країнах Африки, Латинської Америки (Аргентина та Мексика [10]), Японії, Росії [9] і навіть країн ЄС [19] орієнтує на оновлення концепту політичних машин в сучасній політичній науці. Безумовно, джерелом оновлення слугуватиме той теоретичний каркас, який був сформований на попередніх етапах розвитку політологічного знання, зокрема:

По-перше, політичні машини уникають ідеологічного самопозиціонування та виявляють байдужість до вироблення впізнаваного політичного курсу, що провокує випадкову політичну приналежність до таких політичних партій та інтенсивну між партійну міграцію на локальному рівні. У даному контексті промовистим є твердження Ф. А. Герменса про те, що належність до демократів чи республіканців є «просто описовою стенографією, щоб встановити організаційну належність» [11, р. 400], але не ідеологічну. Оминаючи визначенні ідеологічних маркерів політики, політичні машини активно орієнтуються на громадську думку, відстежують зміни в ній, але центром своєї діяльності визначають суспільний попит, а не суспільні потреби. Зрештою, передвиборча кампанія партійних машин будується відповідно до *стратегії заступництва*, а локальна політика формується довкола «перешкод, що необхідно долати, щоб таке заступництво стало можливим: «Сервіс 364 дні на рік в обмін на голосування у 365 день» [20, р. 84].

По-друге, політичні машини мають босоцентричну організаційну модель<sup>1</sup>, для якої характерним є: (1) повноваження боса визначаються в структурі партійної організації силою відносин *патрон (босс) – клієнт (члени партії та виборці)*, тобто спроможністю локального партійного лідера «виплачувати» винагороду (посада, місце роботи, розширення бізнесу) в обмін на зобов'язання підтримки і лояльності, а на рівні виборця – відчуття вдячності та зобов'язання щодо політичної машини; (2) організаційно, локальна політична машина нагадує піраміду, в якій кожен рівень (зріз, шар) піраміди має координатора, що має стільки влади та інструментів контролю, скільки визначає бос (лідер партійного осередку); (3) функціонально, організаційна будова політичної машини має забезпечувати надання тим, хто потребує заступництва («легко і недорого» [14, р. 39]).

По-третє, життєво важливим елементом функціонування політичних машин є маніпулювання стимулами, що здійснюється партійними функціонерами. У даному

---

<sup>1</sup> Йдеться не про лідерську чи командну організаційні моделі, а саме босоцентричну, у якій відображено патрон-клієнтельні відносини всередині партійної організації.

контексті в політичній науці розрізняють два типи стимулів: (1) стимули, які не пов'язані з ухваленням рішень (наприклад, символічного ряду); (2) стимули у форматі конкретних рішень локального рівня, наприклад, щодо місцевих податків [24], які відображають ситуативний характер політики та є елементом *стратегії заступництва*. На передвиборчому етапі винагорода завжди «індивідуально відкалібрована» [13, р. 186], що вказує на рівень лояльності до партійного лідера, силу впливу в системі політичної машини, а на рівні виборців – належність до групи, стосовно якої застосовні політичні практики заступництва. Маніпулювання стимулами спричиняє потребу у встановленні та підтримці особистого (індивідуалізованого) контакту з виборцями не задля визначення потреб, а вимірювання попиту на ті чи інші ініціативи політичної машини.

По-четверте, політичні машини зорієнтовані на підтримку представників малозабезпечених верств населення, етнічних меншин та мігрантів, низький рівень життя яких та невисока мобільність роблять їх чутливими до політичних маніпуляцій [23]. Малозабезпечені та ті, що потребують соціальної підтримки, швидше готові обміняти свій голос на додатковий (ширший) доступ до муніципальних послуг, інтегрованих до відповідних програм локального розвитку.

По-п'яте, політичні машини виконують на локальному рівні низку прихованих функцій, зокрема: (1) піднесення рівня добробуту бідних та соціально незахищених верств населення в обмін на їх голоси; (2) вирішення проблем бізнес-середовища, яке зорієнтувало свій капітал на підтримку політичної машини шляхом виведення фінансових інвестицій в партійну діяльність за межі корупційних дій; (3) сприяння політичній мобільності для тих, хто за умов традиційної демократичної локальної політики не мав соціального капіталу для інкорпорації до простору політики в статусі політичного актора [17, р. 505]. Саме приховані функції сприяють корупції, марнотратству та відсутності покращення умов життя в тих локальних спільнотах, де політичні машини тривалий час формували пріоритети місцевої політики [21].

Зауважимо, що поряд з домінуванням означеного вище академічного визначення та теоретичної моделі партійних машин, сформовані й такі, що до сьогодні є дискусійними та не відповідають мейнстріму в дослідженні даного явища. Приміром, Р. Вулфінгер розрізняє поняття «політична машина», яке наділяє характеристиками партійної організації, що залучає та спрямовує своїх членів за допомогою сукупності специфічних, властивих тільки для неї, стимулів (матеріальних і нематеріальних) та «машинна політика», яке пропонує розуміти як маніпулювання стимулами для забезпечення партійного членства та відповідної моделі політичного участі [24, р. 374.]. На думку дослідника і класична за формою і стратегією діяльності політична партія може вдаватися до використання «машинної політики». Подекуди, політичні машини наділялися

позитивними рисами, насамперед як такі, що «обслуговували потреби міської бідноти в епоху, коли уряд і приватний бізнес не надавали таких послуг» [8, р. 295].

На нашу думку, варта підтримки позиція дослідниці П. Норріс (Гарвардський університет), сформульована за результатами міжнародного експертного опитування «Глобальне опитування партій»<sup>1</sup>, яка обіцянки або надання партіями споживчих товарів як стимулів до голосування; обіцянки особливого доступу до матеріальних переваг в соціальній політиці як стимулів до голосування; спроби контролю над голосуванням з боку партій, які відображають сутність політичних машин, означає як негативні та деструктивні для інституту політичних партій ознаки.

Зважаючи на певний «ренесанс» концепту партійних машин та виразного поширення ознак даного явища на регіональному та локальному рівнях української політики, пропонуємо звернутися до кейсу Чернівецької області, концентруючи увагу на результатах виборів до міських рад регіону. На території області функціонує 11 міських рад, з яких 1 – це міська рада обласного центру (Чернівецька міська рада), 1 – міста обласного значення (Новодністровська міська рада).

Традиційно, чергові вибори в Україні щоразу проводяться за новим виборчим законом. Вибори до органів місцевого самоврядування, що відбулися 25 жовтня 2020 р. так само відбулися за новими правилами, які передбачали, що у громадах з кількістю виборців менше 10 тис. виборців вибори депутатів місцевих рад проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості, для громад із кількістю виборців більше 10 тис. застосовується партійна пропорційна система та відкриті виборчі списки. Результати виборів до міських рад Чернівецької області наведені у Таблиці 1.

Наведені у Таблиці 1 дані вказують на те, що за результатами місцевих виборів–2020, до міських рад Чернівецької області пройшли представники 20 політичних партій та самовисуванці (в тих містах, в яких кількість виборців менша за 10 тис.). З цих 20 політичних партій, тільки одна – Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» представлена в 10 (за винятком Чернівецької міської ради) з 11 міських рад області, а 5 політичних партій представлені в одній міській раді області – ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «КОМАНДА МИХАЙЛИШИНА», Політична партія «НАШ КРАЙ», Політична партія «Об'єднання «САМОПОМІЧ», Партія Зелених України, Політична партія «Сила і Честь».

---

<sup>1</sup> Дослідниця спираючись на думки 1861 експертів з питань партій та виборів та результати Глобального опитування партій за 2019 р., оцінює ключові ідеологічні цінності, ідеологічні позиції та популярність риторики для 1043 партій у 163 країнах.

Зазначимо, що з цих 5 політичних партій 4 – це політичні партії, які здійснюють з тією чи іншою інтенсивністю політичну діяльність й в інших регіонах України, тоді як ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «КОМАНДА МИХАЙЛІШИНА» – тільки на території Чернівецької області, фокусуючи свою увагу на чернівецькому локальному політичному просторі.

Привертає увагу й той факт, що максимальна відповідність партійного складу міської ради партійному складу Чернівецької обласної ради характерна для двох міських рад – Сторожинецької та Новоселицької. В Сторожинецькій міській раді є представники всіх 8 політичних партій, представлених в Чернівецькій обласній раді, та одна політична партія, яка не увійшла до обласного представницького органу влади (Політична партія «Радикальна Партія Олега Ляшка»). В Новоселицькій міській раді представлені 7 політичних партій, що мають представництво й у Чернівецькій обласній раді, за винятком Аграрної партії України. Натомість, мінімальна відповідність партійного складу міської та обласної рад характерна для Заставнівської міської ради (1 партія), Сокирянської міської ради (2 партії) та Чернівецької і Новодністровської міських рад (по 3 політичні партії). Зафіксовані нами дистанції між політичним представництвом на рівні міських рад та Чернівецької обласної ради вказують на імовірних (консensusний чи конфліктний) характер узгодження інтересів локального та регіонального рівнів.

Предмет нашого дослідження визначає необхідність більш детально проаналізувати електоральну стратегію та діяльність ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «КОМАНДА МИХАЙЛІШИНА» з позицій концепту політичної машини. Впродовж 2011–2014 рр. був виконуючим обов'язки Чернівецького міського голови. В. Михайлішин народився у м. Чернівці, але до локальної політичної еліти інкорпорувався у 2010 р. ставши депутатом Чернівецької міської ради від Партії регіонів. Після його обрання секретарем Чернівецької міської ради у тому ж році, він склав повноваження депутата.

Важливо, що за рік, В. Михайлішин став основним фігурантом політичної справи усунення з посади обраного мера міста М. Федорука, набувши статусу виконуючого обов'язки міського голови, який мав до 2014 р. Не полишаючи політичних амбіцій (В. Михайлішин балотувався до Верховної ради України у 2012 р. від Партії регіонів, 2014 р. як безпартійний по одномандатному виборчому округу [3], 2019 – як член партії від Опозиційної платформи «За життя»), він концентрував свою політичну діяльність на депутатстві у Чернівецькій міській раді. Зокрема, у 2015 р. балотувався та став депутатом від політичної партії «Рідне місто», але не виборов мерського крісла.

Таблиця 1

## Результати виборів до міських рад Чернівецької області, 2020

| Політична партія                                                 | 1                    | 2     | 3     | 4     | 5     | 6     | 7     | 8     | 9     | 10    | 11    | 12    |
|------------------------------------------------------------------|----------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
|                                                                  | Кількість голосів, % |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
| СЛУГА НАРОДУ                                                     | 18,75                | 11,90 | 11,76 | 19,23 | 15,38 | -     | 19,23 | 11,54 | -     | -     | 11,54 | -     |
| Політична партія<br>Всеукраїнське<br>об'єднання<br>«Батьківщина» | 14,06                | -     | 11,76 | 11,54 | 19,23 | 18,18 | 19,23 | 15,38 | 11,54 | 13,64 | 7,69  | 9,097 |
| Політична партія<br>«ЄДИНА<br>АЛЬТЕРНАТИВА»                      | 14,06                | 23,18 | 11,76 | 19,23 | -     | -     | -     | -     | -     | -     | 11,54 | 13,64 |
| Політична Партія<br>«ЄВРОПЕЙСЬКА<br>СОЛІДАРІСТЬ»                 | 14,06                | 14,29 | 8,82  | 11,54 | 15,38 | -     | 7,69  | 19,23 | -     | 13,64 | 19,23 | 27,27 |
| Аграрна партія<br>України                                        | 10,94                | -     | 11,76 | -     | 7,69  | -     | -     | -     | -     | -     | 11,54 | 22,73 |
| НАРОДНИЙ<br>КОНТРОЛЬ                                             | 9,38                 | -     | 11,76 | 11,54 | -     | -     | 7,69  | -     | -     | -     | -     | 9,09  |
| ОПЗЖ                                                             | 9,38                 | -     | 8,82  | 11,54 | -     | -     | 19,23 | -     | 7,69  | 13,64 | -     | -     |
| ЗА МАЙБУТНЄ                                                      | 9,38                 | -     | 11,76 | 16,38 | -     | -     | 7,69  | -     | -     | -     | 15,38 | -     |
| ПОЛІТИЧНА<br>ПАРТІЯ<br>«КОМАНДА<br>МИХАЙЛИЩИН»                   | -                    | 16,67 | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     |
| ПОЛІТИЧНА<br>ПАРТІЯ<br>«ПРОПОЗИЦІЯ»                              | -                    | 14,29 | -     | -     | -     | -     | 11,54 | -     | 7,69  | -     | 7,69  | -     |
| Політична партія<br>«Рідне місто»                                | -                    | 7,14  | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     | 13,64 | -     | -     |
| Політична партія<br>«Радикальна<br>Партія Олега<br>Ляшка»        | -                    | -     | 11,76 | -     | 7,69  | -     | -     | 11,54 | 11,54 | -     | 7,69  | -     |
| ПАРТІЯ<br>ЧЕРНІВЧАН                                              | -                    | -     | -     | -     | 11,54 | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     |
| Свобода                                                          | -                    | -     | -     | -     | 11,54 | -     | -     | -     | -     | -     | 7,69  | 4,55  |
| Перемога<br>Пальчевського                                        | -                    | -     | -     | -     | 11,54 | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     |
| Самовисування                                                    | -                    | -     | -     | -     | -     | 81,82 | -     | -     | -     | 36,36 | -     | 13,64 |
| УДАР                                                             | -                    | -     | -     | -     | -     | -     | 7,69  | 11,54 | -     | -     | -     | -     |
| Політична партія<br>«НАШ КРАЙ»                                   | -                    | -     | -     | -     | -     | -     | -     | 11,54 | -     | -     | -     | -     |
| Політична партія<br>«Об'єднання<br>САМОПОМІЧ»                    | -                    | -     | -     | -     | -     | -     | -     | 11,54 | -     | -     | -     | -     |
| Партія Зелених<br>України                                        | -                    | -     | -     | -     | -     | -     | -     | 7,69  | -     | -     | -     | -     |
| Політична партія<br>«Сила і Честь»                               | -                    | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     | -     | 9,09  | -     | -     |

Напередодні виборів до органів місцевого самоврядування (21 вересня 2020 р.) Політична партія «Добробут» змінює назву на ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «КОМАНДА МИХАЙЛІШИНА», відповідно лідера та адресу реєстрації (Малюнок 1). Першим провокуючим до означення новоствореної політичної партії як електоральної політичної машини є те, що в кампанії 2020 р. її представники не балотувалися до жодного органу місцевого самоврядування за межами міста Чернівці [5].



Рис. 1. Створення ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «КОМАНДА МИХАЙЛІШИНА»

Аналіз передвиборної програми ПАРТІЇ «КОМАНДА МИХАЙЛІШИНА» доводить уникнення ідеологічного само позиціонування, орієнтацію на громадську думку і суспільний попит, а не суспільні потреби та, відповідно, використання комплексу популістських гасел. Передвиборна програма декларує:

- *Прагнення до ефективного менеджменту та врахування рівня професійності під час кадрових призначень:* «Громіздкий бюрократичний апарат – пережиток минулого. Міська влада – це сучасний менеджмент, сервіс із дружнім обслуговуванням, а не чиновники, які продукують зайвий папір і забирають наші кошти. Кожен чернівчанин має отримувати послуги в одному місці за 20 хвилин, без черг» [6];
- *Партнерство громади й міської влади як ефективний шлях до успіху:* «Кожна ініціатива громади буде знаходити підтримку міської влади. ... За вибором городян ми будемо будувати і ремонтувати школи, садочки, дитячі та спортивні майданчики, басейни» [6].
- *Створення якісної медицини, захист життя та здоров'я людей:* «Ми напрацюємо модель страхування медиків та вчителів, що стане фінансовою гарантією для їх сімей» [6].
- *Розвиток Чернівців як доступного міста та міста без бар'єрів:* «Особливу увагу влади відчуватимуть особи з інвалідністю, сироти, багатодітні сім'ї, одинокі, ветерани. Збільшимо фінансування

місцевих програм з підтримки вразливих категорій, доступні ліки, соціальний хліб та додаткові пільги на житлово-комунальні послуги» [6].

- *Залучення інвестицій* («Зробимо місто привабливим для інвесторів»), *ремонт доріг та контроль громади за якістю виконання робіт* («Чернівчани вже довели, що вони можуть у своїх мікрорайонах змушувати виконавців працювати на совість» [6]), *вирішення транспортного питання* («Соціальний проїзний квиток – це обов’язок наш перед поколінням, яке розбудовувало Чернівці» [6]), *розвиток туризму* («Ми маємо просувати бренд Чернівців, покращувати туристичну інфраструктуру і логістику» [6]), *сприяння екологічності довкілля* («Цю ганьбу ми виправимо, будуть впорядковані сквери та парки» [6]).

Означені маркери передвиборної програми ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «КОМАНДА МИХАЙЛИШИНА» чітко означають цю політичну партію як партійну машину локального рівня політики, адже вона побудована відповідно до *стратегії заступництва (медиків та вчителів, осіб з інвалідністю, сиріт, багатодітних сімей, одиноких та, ветеранів)*, а локальна політика проєктується довкола необхідності подолання перешкод. В компетентного виборця виникає тільки одне питання: а що робив В. Михайлішин в Чернівецькій міській раді, починаючи з 2010 р.? Більшість чернівчан можуть згадати тільки соціальні проїзні, за якими пенсіонери безкоштовно їздили громадським транспортом, що знов ж таки повністю вкладається в стратегію заступництва, якої політик послідовно дотримується упродовж тривалого часу.

Босоцентрична організаційна модель ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «КОМАНДА МИХАЙЛИШИНА» має певні обмеження, що визначаються тим, що партія має чисельно другу (7 депутатів) фракцію у Чернівецькій міській раді, але сукупно з Політичною партією «Рідне місто»<sup>1</sup> (3 депутати), вони переважають над Політичною партією «ЄДИНА АЛЬТЕРНАТИВА» (10 депутатів), яка, будучи регіональним проєктом, також має шанси набути всього комплексу ознак політичної машини<sup>2</sup>. Розгортання босоцентричної організаційної моделі здійснюватиметься, на нашу думку, в процесі маніпулювання стимулами обидної типів.

---

<sup>1</sup> ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «КОМАНДА МИХАЙЛИШИНА» була створена за ініціативою лідера Політичної партії «Рідне місто» як партія-партнер в локальному політичному просторі м. Чернівці.

<sup>2</sup> З 2020 р. партію очолює В. Мороз, до 2020 р. депутат Чернівецької обласної ради від громадського руху «Народний контроль», помічник народного депутата України VII скликання від ВО «Батьківщина» та помічник народного депутата України VII від «Народного фронту». Чернівецький міський голова Р. Клічук також є представником Політичної партії «ЄДИНА АЛЬТЕРНАТИВА».

Передвиборчі заяви ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «КОМАНДА МИХАЙЛІШИНА» були зорієнтовані на підтримку представників малозабезпечених верств населення, насамперед пенсіонерів. За словами В. Михайлішина літні люди, які перебувають у зоні ризику захворюваності на COVID-19 та малозабезпечені сім'ї, потребують підтримки: «Сьогодні значна частина чернівчан опинилися у дуже складній ситуації. Рівень доходу людей внаслідок коронакризи катастрофічно зменшився. Найгірше сьогодні пенсіонерам та малозабезпеченим сім'ям. Ми, як міська влада, мусимо допомогти пережити ці важкі місяці людям, які найбільше потребують нашої підтримки. Я пропоную надати разову грошову допомогу у сумі 1000 гривень всім хто цього потребує. Ці кошти допоможуть хоч трохи чернівчанам які опинилися в скруті» [1], – зазначив на сесії Чернівецької міської ради, тоді від Політичної партії «Рідне місто» В. Михайлішин. Для спрощення порядку виплати коштів політик запропонував видавати їх за заявою малозабезпечених чернівчан. Для реалізації ініціативи, депутати одностанно внесли зміни та доповнення до програми «Захист» на 2019–2021 рр. Одразу після виборів, біля Департаменту соціального захисту населення Чернівецької міськради утворилися черги з бажаючих подати заяви на отримання «тисячі Михайлішина». Проте, через тиждень прийом заяв на цю допомогу припинили, оскільки виплатити її, за рішенням депутатів можна було тільки в 2020 р.

Щодо прихованих функцій політичних машин в чернівецькій громаді, то найбільш систематично виконуються ті з них, які пов'язані з вирішенням проблем бізнес-середовища, яке зорієнтувало свій капітал на підтримку локальних політичних машин у чернівецькій громаді та сприяння політичній мобільності для тих, хто за умов традиційної демократичної локальної політики не мав соціального капіталу інкорпорації до політичної еліти [Детальніше див: 2; 4].

Отже, вибори до органів місцевого самоврядування 2020 р. в Чернівецькій області стали відображенням загальнонаціональних тенденцій до поширення регіональних політичних партій, більшість з яких мають ознаки політичних машин. Поширенню даного явища в політичному полі України сприяє низка чинників, поміж яких, на нашу думку, найважливішими є характер процесів децентралізації, що замикає політику на локальному рівні та чітко не визначає модель політичних відносин між рівнями влади; проведення місцевих виборів за партійними списками, що провокує локальні еліти до створення відповідних політичних проєктів з рисами політичних машин; низький рівень соціально-економічного розвитку, відображеного на рівні електорату в моделі дисконтного голосування, основною рисою якого є орієнтація на мінімальні очікування.

### Список використаних джерел:

1. АСС. Інформаційне агентство. За ініціатииви Віталія Михайлішина пенсіонери та малозабезпечені отримають допомогу в 1000 гривень. 23 Листопада 2020. URL: <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/za-iniciativi-vitaliya-mihaylishina-pensioneri-ta-malozabezpecheni-otrimayut-dopomogu-v-1000-griven-65987>.
2. Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні: підстави формування, специфіка функціонування, особливості трансформації. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 248 с.
3. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року. URL: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP033?PT001F01=910&pf7331=201>
4. Ротар Н. Ю. Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Чернівців. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 344 с.
5. Центральна виборча комісія України. Місцеві вибори 2020. Виборчі списки кандидатів у депутати міських рад. Чернівецька область. URL: [https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm035pt001f01=695pt00\\_t001f01=695pid112=31pid100=73rej=0.html](https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm035pt001f01=695pt00_t001f01=695pid112=31pid100=73rej=0.html)
6. Центральна виборча комісія України. Місцеві вибори 2020. ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «КОМАНДА МИХАЙЛІШИНА». ПЕРЕДВИБОРЧА ПРОГРАМА Чернівецької обласної регіональної парторганізації Політичної партії «Команда Михайлішина». Затверджено на Конференції Чернівецької обласної регіональної парторганізації Політичної партії «Команда Михайлішина» від 24 вересня 2020 року. URL: [https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=1848pf7691=64721pt001f01=695rej=0pt00\\_t001f01=695.html](https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm056pid102=1848pf7691=64721pt001f01=695rej=0pt00_t001f01=695.html)
7. Центральна виборча комісія України. Місцеві вибори 2020. Результати виборів депутатів рад міст обласного значення. Чернівецька область. URL: [https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm041pt001f01=695pt00\\_t001f01=695pid112=30pid100=73rej=0.html](https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm041pt001f01=695pt00_t001f01=695pid112=30pid100=73rej=0.html)
8. Bruce M. S. A Reassessment of the Urban Political Boss: An Exchange of Views. *The History Teacher*, 1988. Vol. 21, No 3. P. 293–312.
9. Golosov G.V. Machine politics: The concept and its implications for Post-Soviet studies. *Demokratizatsiya*. Washington, DC, 2013. Vol. 21. Is. 4. P. 459–480.
10. Greene K. F. Why dominant parties lose: Mexico's democratization in comparative perspective. Cambridge: Cambridge university press, 2007. 50 p.

11. Hermens F. A. Exit The Boss. *The Review of Politics*, 1940. Vol. 2, No. 4. P. 385–404.
12. Hicken A. Clientelism. *Annual Review of Political Science*. 2011. Vol. 14.
13. Holcombe R. G. Lacombe D. J. The Growth of Local Government in the United States from 1820 to 1870. *The Journal of Economic History*, 2001. Vol. 61, No. 1. P. 184–189.
14. Johnston M. Political Corruption and Public Policy in America. Monterey, California: Brooks/Cola Publishing Co., 1982. 199 p.
15. Kitschelt H., Wilkinson S. A Research Agenda for the Study Of Citizen–Politician Linkages and Democratic Accountability. Patrons, Clients and Policies. H. Kitschelt, S. Wilkinson (eds). Cambridge: Cambridge univ. press, 2007. P. 322–343.
16. Mandelbaum S. *Boss Tweed's New York*. NY: Wiley. 1965. 196 p.
17. McKittrick E.L. The Study of Corruption. *Political Science Quarterly*, 1957. Vol. 72, No. 4. P. 502–514.
18. Merriam Ch. Chicago: A More Intimate View of Urban Politics. NY: Macmillan. 1929. 305 p. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/215084>
19. Political party 'machine' role in election campaigns. *BBC News*. 6 May 2014. URL: <https://www.bbc.com/news/av/uk-politics-27294372>
20. Richard J. Connors. A Cycle of Power. The Career of Jersey City Mayor Frank Hague. Metuchen, New Jersey: The Scarecrow Press Inc., 1971. 226 p.
21. Riordan W. L., Quinn P. Plunkitt of Tammany Hall: A Series of Very Plain Talks on Very Practical Politics. New York, NY: Signet Classics, 1995.
22. Stone C. Urban Political Machines: Taking Stock. *PS: Political Science & Politics*. 1996. Vol. 29. Is. 3. P. 446–450.
23. Welch S., Bledsoe T. The Partisan Consequences of Nonpartisan Elections and the Changing Nature of Urban Politics. *American Journal of Political Science*. 1986. Vol. 30. No 1. P. 128–139.
24. Wolfinger R. Why Political Machines Have Not Withered Away and Other Revisionist Thoughts. *The Journal of Politics*, 1972. Vol. 34, Is. 2. P. 365–398.